

ЩОДО ОРІЄНТИРІВ ОСВІТИ НА ТЛІ ПАРАДИГМАЛЬНИХ ЗМІН У КУЛЬТУРІ ТА ФІЛОСОФІЇ

Шевчук С.Ф., Поліський національний університет (Житомир), e-mail sveta_shevchuk@ukr.net, orcid 0000-0002-3394-0977.

Йдеться про необхідність переорієнтації освіти в бік гуманітарної культури, в основі якої є філософія. Орієнтиром сучасної освіти, викликаним парадигмальними змінами в культурі, має стати «школа мислення», метою якої є цілісно сформована людина, здатна до самостійного, творчого мислення, толерантного спілкування та практичної дії.

Ключові слова: «школа знань», «школа мислення», цілісна людина, .гуманітарна культура, філософія.

THE ORIENTATIONS OF EDUCATION ON THE BACKGROUND OF PARADIGMAL CHANGES IN CULTURE AND PHILOSOPHY

Shevchuk S., Polissia National University (Zhitomir), e-mail sveta_shevchuk@ukr.net, orcid 0000-0002-3394-0977.

We are talking about the need to reorient education towards a humanitarian culture, which is based on philosophy. Landmark of modern education, caused by paradigmatic changes in culture, should be the "school of thinking", the goal of which is a holistically formed person capable of independent, creative We are talking about the need to reorient education towards a humanitarian culture. The thinking, tolerant communication and practical action.

Key words: "school of knowledge", "school of thinking", holistic person, humanitarian culture, philosophy.

Філософи-викладачі зіштовхуються з ситуацією, коли кількість філософських дисциплін та кількість годин, на них відведена, з року в рік катастрофічно зменшується, а звільнений освітній простір займають спеціальні дисципліни, часто подрібнені до окремих розділів. У той же час, прагнучи вбудуватись у світовий (зокрема європейський) контекст, називають своїх випускників докторами філософії з певних наук. Однак, чи є «вузька», суто спеціальна освіта виключно головним орієнтиром сучасності?

Щоб розібратись у питанні звернемось до змісту тих парадигмальних змін, що продовжують відбуватись у культурі та філософії, як її «квінтесенції». Одна з найважливіших ознак постнекласичного етапу розвитку культури пов'язана з розумінням необхідності відновлення цілісності світорозуміння, переключенням уваги із зовнішнього світу на людину, подолання об'єктивістського та діяльнісного підходів.

Для акцентування уваги на розумінні парадигмальних змін виокремимо у розвитку філософського мислення кілька етапів. На першому людина уявляла себе часткою універсуму, її суб'єктні здатності базувались на знанні зовнішнього світу, узгодженні з його законами. Домінантою виступав об'єктивний світ, а успіх людської діяльності полягав у тому, щоб діяти у відповідності з законами Всесвіту. В подальшому у смисловому вибудовуванні взаємин людини зі світом формула взаємозв'язку між ними набула оберненого значення. Домінуючою силою в ньому стала сама людина, як діюча стосовно природи істота.

У ХХ столітті на ґрунті тих потрясінь, яких зазнало людство (дезінтеграція людських взаємин, екологічно загрозливі симптоми) поступово складається інша парадигма філософського мислення, завдяки якій основна смисложиттєва орієнтація зосереджується в комунікативних взаєминах, у міжсуб'єктній взаємодії. Сенси людського буття переміщуються у внутрішнє середовище особистості, її духовний світ та міжсуб'єктну взаємодію. Філософія переорієнтовує людину на духовне самовдосконалення, на виміри власної буттєвості в контексті світового цілого.

На тлі парадигмальних змін у сучасній культурі вимальовуються деякі концептуальні орієнтири розуміння освітньо-виховних процесів. На попередніх етапах людської історії спосіб освоєння дійсності орієнтувався переважно на «обробку природи людьми». Йому відповідала концепція освіти, суть якої можна охарактеризувати як «школу знань» з переважанням екстенсивного інформаційного навчання. Метою і завданням цієї школи було – дати основи всіх наук.

Загальновідомо, що сьогодні досить сумнівним є прагнення навчити людину всьому, що може знадобитись їй протягом життя. Потік знань та інформації невпинно зростає. Намагання засвоїти їх створює різноголосся, призводить до мозаїчного світосприйняття. Внаслідок такого навчання цілісний світогляд не формується, спосіб мислення лишається досить примітивним, фрагментарним, гальмується розвиток самостійного мислення, а фактичні знання досить швидко втрачаються. Окрім того, інформаційні знання швидко знецінюються, так як виводяться у загальнодоступну світову комп'ютерну пам'ять.

У зв'язку з цим виникає необхідність переорієнтації освітнього процесу в бік гуманітарної культури, яка, у найзагальнішому плані, покликана перебороти обмеженість технократичного мислення, зробити його якісно новим – планетарним, комплексним, діалектичним, сформувати здібності для професійної творчості, сприяти розвитку духовного світу особистості. Процес освіти, в основі якого лежить гуманітарна культура, спрямовує індивіда на оволодіння методом мислення, вчить орієнтуватись у великих масивах

інформації, використовувати теоретичні знання для освоєння дійсності. Іншими словами, на зміну «школі знань» має прийти «школа мислення».

Сьогодні на зміну концепту формування людини, розвиненої інтелектуально, приходять концепт цілісної людини, тобто такої, що може повноцінно реалізувати себе в сучасному світі в єдності усіх своїх потенційних можливостей. Тобто, метою освіти є створення умов для формування людини як такої: і знаючої, і тілесної, і переживаючої, і духовної, і родової, і творчої особистості.

Інший орієнтир, важливий для сьогодення, – розуміння і прийняття іншого, чужої культури. Усвідомлення власної культури, як відомо, найкраще відбувається при взаємодії, зустрічі з іншою культурою, саме так стають прозорими і зрозумілими підвалини та особливості власної культури. Стосовно нашої теми це означає, що вихована та освічена людина приймає та розуміє інші позиції та цінності, вміє йти на компроміс, усвідомлює цінність не лише власної незалежності, але й чужої. В сучасному світі вже відбувається поступовий перехід від домінування відносин панування, конкуренції, протистояння до ідеалів співпраці, кооперації, співіснування.

Таким чином, можна виділити основні орієнтири змін у сфері освіти: перехід від «школи знань» до «школи мислення», формування цілісної людини (знаючої, мислячої, відчуваючої, духовної, творчої), здатної до толерантного спілкування та дій. Як бачимо, для філософії, згідно нових орієнтирів, відкривається широке поле для дій. Адже саме філософія, на відміну від спеціальних дисциплін, розглядає світ крізь призму людського існування, саме вона формує уявлення про світ як органічне ціле і наголошує на морально-етичних цінностях та толерантному ставленні до чужого знання та досвіду.